

A tehetséggondozás alakulásának vázlata az elmúlt két évtizedben

Kárpátalján

Az emberek különbözőek és pedig nem csak bőrük színe és testmagasságuk szempontjából, hanem kognitív szociális, kreatív vagy motoros adottságaikat illetően is.

A kiemelkedő tehetség fogalmának értelmezéséről több felfogás létezik. Egyesek a rendkívüli képességeket tekintik kiemelkedő tehetségnek, ugyanakkor mások csak akkor beszélnek kiemelkedő tehetségről, ha ténylegesen rendkívüli teljesítmények is születnek.

(Mönks, 1998, 198.)

„A tehetség is a természet azon értékei közé tartozik, amely gondozást kíván.”

Dr. Gyarmathy Éva

"A tehetség potenciált, lehetőséget, ígéretet, esélyt jelent olyan kiemelkedő teljesítményre, amely társadalmilag hasznos, és amely megelégedettséggel, örömmel, tehát sikerélménnyel jár elérője számára."

/Czeizel Endre/

(Czeizel, 1984, 203.)

A tehetséges gyerekeknek különleges bánásmódra van szükségük. A tehetséges diák oktatási szempontból az intelligencia és a teljesítmény tágabb értelmezését kívánja, pedagógiai szempontból pedig rugalmasságot igényel. A tehetséges gyerekek külön foglalkozást igényelnek, ugyanis ha a pedagógusok ugyanannyit követelnek tőlük, mint amennyit az átlagtól, ezek a gyerekek alulteljesítenek, ami könnyen elvezet a tehetséges tanuló elszürküléséhez.

Semmikép se várhatjuk el a tehetséges gyerekektől, hogy fejlődésük rovására az átlaghoz idomuljanak. Az értelmi képességek visszaszorítása vagy elnyomása nemcsak a motiváció elvesztéséhez, lustasághoz és engedetlenséghez vezethet, hanem maradandó személyiségkárosodást is okozhat. Az iskolák a gyerekekért vannak. Ezért mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az összes diák képességeinek megfelelően fejlődhessen. (Mönks-Yprnburg, 2011, 28)

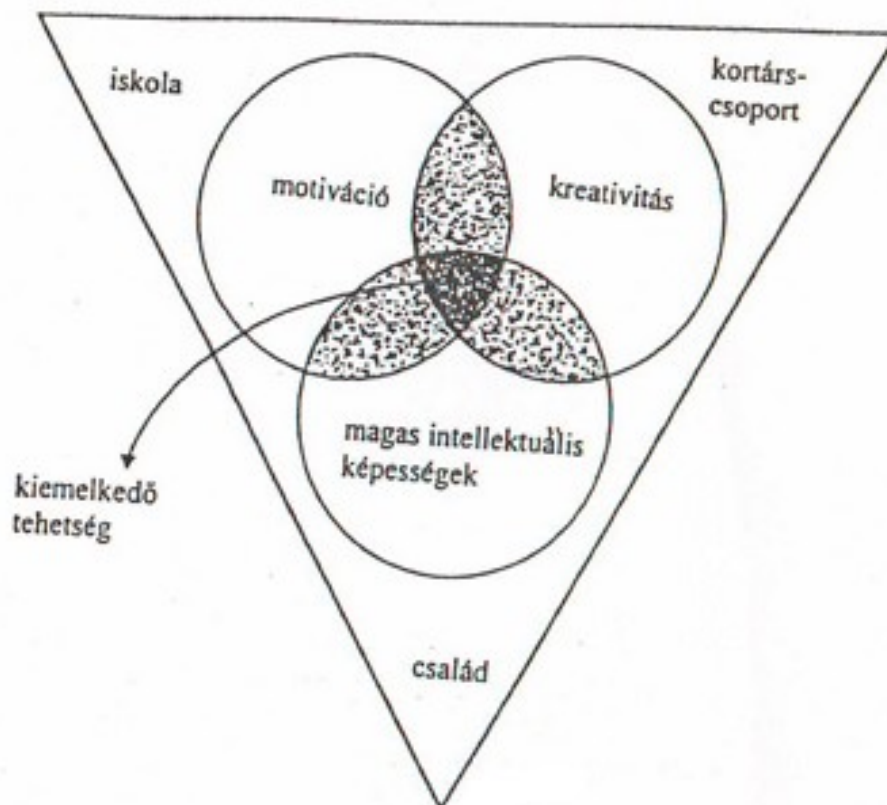
A kiemelkedő tehetségek vizsgálati adatai alapján Renzulli megalkotta „három komponens modell”-jét. Szerinte a következő személyiségjegyek összjátéka teremti meg azoknak a teljesítményeknek az alapját, amik kiérdemlik a „kiemelkedően tehetséges” elnevezést: magas intellektuális képességek, kreativitás és motiváció.

Az intellektuális képességeket általában intelligencia-, teljesítmény- vagy alkalmassági tesztekkel mérik. Magas intellektuális képességekre következtetni lehet az iskolai osztályzatokból és a tanári véleményekből is. Hogy valaki intellektuális téren kiemelkedő tehetségnek számít-e, az attól függ, hogy hol húzzuk meg a határt. Egyesek szerint a kiemelkedő tehetség határa 130-as vagy annál magasabb IQ-nál van, mások az alsó határt 140-es IQ-nál húzzák meg.

A kreativitást vagy kreatív produkciót pszichometriai módszerekkel nem lehet pontosan meghatározni. A kreativitás magába foglalja az eredeti gondolkodást, flexibilitást és ötletgazdagságot a problémák megoldásakor, továbbá az önállóságot és tudásszomjat a kérdésfeltevések megközelítésekor és megoldásakor. Itta gondolkodás és problémamegoldás egyedi, divergens módjáról van szó, és nem konvergens, konvencionális gondolkodásról és problémamegoldásról

A motiváció a harmadik személyiségjellemző, amit a rendkívüli teljesítményekhez szükséges feltételnek tekinthetünk. Minden teljesítmény feltételezi az odaadást, koncentrációt és kitartást. Az önérvényesítés képessége, vagyis nehézségek és ellenállások dacára elérni a célt, felétlenül szükséges a kiemelkedő tehetség realizálásához. Ezt a kitartást célirányos motivációnak is nevezhetjük. A motiváció szolgáltatja acél eléréséhez szükséges energiát, ez szelektál, és határozza meg az irányt, ugyanakkor szabályoz is. Másként fogalmazva: a motiváció erősségétől függ, hogy az egyszer már kiválasztott irányt meg is tartjuk.

A kreativitás és kitartás relative függ a feladattól, a céltól és a személyes érdeklődéstől. Mindkettőt befolyásolhatja a szociális környezet, amennyiben felkelt bizonyos érdeklődést és ösztönző hatást gyakorol. Tapasztalati vizsgálatok azt mutatják, hogy főleg a kiemelkedően tehetséges diákoknál a teljesítményeket nagy mértékben a motiváció határozza meg. (Mönks, 1998, 201-202.)

1. ábra

A kiemelkedő tehetség multifaktoriális modellje és a hozzá tartozó személyiségjellemzők: kiemelkedő intellektuális képességek, motiváció és kreativitás, valamint a három szociális terület: család, iskola, kortárs csoport (barátok). A kiemelkedő tehetség csak akkor tud fejlődni és különleges teljesítményekben kifejezésre jutni, ha ez a hat tényező megfelelő összhangban van.

A tehetségekkel való foglalkozás változatos keretek között történhet, ideális esetben ezek közül minél több jelen van. Az iskolai tanórai, illetve tanórán kívüli helyzetek mellett az iskolán kívüli helyzetek mellett az iskolán kívül, esetleg iskolától szervezetileg független helyszínek is szerepet játszanak. Szervezeti keretek:

- a tanórai differenciálás különféle formái,
- speciális osztály,
- fakultáció,
- délutáni foglalkozások (szakkör, önképzőkör stb.),
- hétvégi programok,
- nyári kurzusok,
- mentor-program. (Heller, 2011, 11.)

A Kárpátalján élő magyarság esélyeit az anyanyelven való oktatás és képzés színvonala, korszerűsége meghatározóan befolyásolja.

I. Állami tehetséggondozó programok

1) Iskolai, járási, megyei, országos vetélkedők

Математичний конкурс "Кенгуру"-Kenguru matematikaverseny

Peter Joseph O'Halloran, Sydney egyetemének matematika professzora egy újfajta matematika versenyt dolgozott ki a 80-as évek elején. Ez a verseny eredményválasztós verseny volt, melynek ellenőrzése a számítógép alkalmazásával történik. Egyidejűleg több ezer diák is részt vehetett rajta. 1991-ben két francia matematikus Franciaországban is levezették, és az ausztráliai eredetének tiszteletére Kenguru versenynek nevezték el. Franciaországban 1991-ben 120 000 diák vett részt ezen a versenyen, de 1992-ben -300 000, 1993-ban pedig már 500 000 résztvevője volt.

1994-ben Strasbourghban 10 európai ország megalakította a „Kenguru-határok nélkül” szövetséget.

Ukrajnában a Kenguru versenyt először 1997-ben vezették le, a lvivi fizika-matematikai líceumban, melynek egyik tanára Jevgen Jároszlávovics Pencák volt a szervezője. J.J. Pencák lett a Kenguru verseny ukrainai szervezője. A kárpátaljai iskolák is részt vesznek ezen a versenyen, a magyar iskolák részére a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség szervezésében elkészítik a feladatok magyar nyelvű fordítását is.

Конкурс знавців української мови імені Петра Яцика- Petro Jacik ukrán nyelv verseny

Petra Jácik nemzetközi ukrán nyelv versenyt 2001 májusában vezették le először, azóta évente sor kerül erre a versenyre. Az első években a zsűri elnöke az alapító mecénás lánya, Nágyija Jácik volt. De 2006-ban az Nágyija Jácik által vezetett alapítvány kivonult a verseny szervezéséből, mert ő azt nyilatkozta, hogy az ukrán diaszpóra nem gondoskodhat ukrainai ukrán nyelvről. Az utóbbi években már több mint 20 országban vezették le, és közel 5 millió résztvevője volt.

2010-ben az oktatási miniszter meg akarta szüntetni ezt a versenyt, de az ukrán értelmiség tiltakozásának következtében a Petro Jácik verseny lebonyolításra kerül minden év tavaszán. A magyar iskolásokat külön díjazzák a járási versenyeken, de a területi versenyen nem vehetnek részt.

2) Мала академія - Iskolások kisakadémiája

Ukrajnai tudományos kis akadémia (Мала академія наук України- rövid. МАН) — oktatási rendszer, amely a tanulók tudományos-kutató tevékenységét biztosítja, megteremti annak feltételeit, hogy a tanulók intellektuális, lelki és alkotó fejlődése megfelelően történjék, és ezzel az ország tudományos potenciálja növekedjék.

A **МАН** 70 éves története során folyamatosan fejlődött. A tehetséges diák mentor-tanár készíti fel a diák és a tanár által kiválasztott témából. A tanév folyamán a tanár konzultálja a diákját, aki egy beszámolót, projektet vagy prezentációt készít az eredményeiről. Amit bizottság előtt kell megvédeni. A városi és járási versenyeket megyei döntő követi, ahol az adott megye legjobb kis akadémistái vesznek részt. Ennek győztese képviseli a megyét az országos döntőn. A versenyeket több szekcióban bonyolítják le: nyelvészet, irodalom, történelem, természettudomány stb.

Sajnos Kárpátalján a magyar iskolások csak a beregszászi és ungvári járási, valamint a beregszászi városi középöntőben vesznek részt, de a megyei döntőbe nem juttatják ki őket, mert ukránul ezen már ukránul kellene megvédeniük a projektet, amit csak a legkritikább esetben tudnak teljesíteni.

Sajnos a vetélkedők során nem biztosítják az esélyegyenlőséget a nemzetiségi iskolák tanulói számára. Nem készítik el előre a vetélkedők anyagainak fordítását, azonban a járásokban ahol kevés a magyar iskola, egyáltalán nem készítenek fordítást. Ennek eredményeként, bár a részvétel iskolánként kötelező, a tehetséges magyar gyerekek szempontjából ezen rendezvények eredménytelenek. A pedagógusok és a gyerekek rosszként veszik tudomásul, és számos esetben nem ösztönzi a tehetséges gyerekeket a további fejlődésre, mert a rendezvények légköre nem kisebbségbarát. (Mező-Mező, 2008, 47-48)

II. Civil önszerveződésű tehetséggondozás

- 1) Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség
- 2) II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
- 3) "Genius" Jótékonysági Alapítvány

1991. december 8-án megalakult a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. A Pedagógusszövetség olyan szervezet lett, amelynek véleményére, javaslataira, kezdeményezéseire odafigyel a kárpátaljai magyar oktatásügy.

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola megalakulása óta a helyi magyarság oktatási, szellemi és kulturális központja.

Kárpátalja gazdasági kibontakozásának elengedhetetlen feltétele a tudás- és képességtartalomban kiemelkedő teljesítménnyel bíró fiatalok, tehetségek megtalálása, tehetségük kibontakozásának támogatása. Ebből a célból hozta létre a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, valamint a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség a „Genius” Jótékonysági Alapítványt, amely széleskörű tehetséggondozást, fejlesztést, valamint tehetségkutatót végez Kárpátalja magyar anyanyelvű iskolásai, egyetemi, főiskolai hallgatói, fiatal kutatói között.

Az alapítvány célja a tehetségsegítő programok integrált rendszerének létrehozása, a tehetséges fiatalok társadalmi felelősségének növelése, a kárpátaljai magyar értelmiségi réteg növelése.

A tehetségek felkutatása, valamint a tehetséggondozás különösen fontos a felsőoktatási intézmények hallgatóinak körében. A tehetségek kibontakozása érdekében 2011. február 22-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartotta alakuló ülését a Kárpátaljai Felsőoktatási Tehetséggondozó Tanács. Főbb céljai:

- A kárpátaljai felsőoktatási intézményekben tanuló tehetséges magyar hallgatók felkutatása, támogatása, segítése tehetségének kibontakoztatásának érdekében, valamint azok szakmai sorsának figyelemmel kísérése.
- A Zrínyi Ilona Felsőoktatási Szakkollégium működtetése.
- Szervezi a kárpátaljai hallgatók és fiatal kutatók tudományos diákköri konferenciáját.
- Publikációs lehetőséget biztosít a legjobb munkáknak.
- A TDK-án legjobb teljesítmény nyújtott diákokat segíti, hogy nemzetközi konferenciákon is részt vehessenek.
- A magyar tudományos nyelv és gondolkodás fejlesztése.

A középiskolás tehetségek kibontakoztatása, felkarolása érdekében 2011. március 16-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartotta alakuló ülését a Kárpátaljai Tehetséggondozó Tanács. Főbb céljai:

- Felügyeli és szervezi a tehetség-kiválasztással, tehetséggondozással kapcsolatos tevékenységeket.
- A kárpátaljai általános és középiskolákban tanuló magyar tehetségek felkutatása, támogatása, segítése tehetségének kibontakoztatása érdekében.
- Működteti a tehetségpontokat.
- Segíti a KMPSZ által szervezett tantárgyi vetélkedők lebonyolítását.
- A KMPSZ vetélkedőkre benevezett és az első tíz helyezést elért diákoknak tehetségnapot szervez, melyeken a gyermekek tudásának, képességének fejlesztésén túl bemutatja a helyi kultúra és művészet értékeit is.
- Tehetséggondozó táborokat és hétvégéket szervez a KMPSZ-szel együttműködve.

2011 őszén hét tehetségpont jött létre Kárpátalján az alábbi körzetekben: Ungvár, Nagydobrony, Bátyú, Beregszász, Újlak, Mezővári, Aknaszlatina. A tehetségpontok célja a tehetséges gyerekek felkutatása és felkarolása. Különböző tantárgyi csoportok vannak: matematika, informatika, fizika, biológia, kémia, földrajz, magyar nyelv, irodalom, történelem, művészettörténet, ukrán nyelv, idegen nyelv, tanítói. E csoportokban zajló foglalkozásokra hétvégén kerül sor a fent említett körzetekben. (Demeter, 2012, 157-159)

Beregszászi Tehetségnap

Egy évben két alkalommal – januárban és júniusban – az alapítvány tehetségnapot szervez, ahová a tehetségpontból eljuttatják a KMPSZ tantárgyi vetélkedőin az első tíz helyezést elért fiatalokat, tehetséges, neves, példaértékű kárpátaljai és anyaországi előadók, művészek előadásaira.

Igyekeznek felhívni az itt élők figyelmét a színházművészet, tágabb értelemben a kultúra, zene, tánc, művészetek fontosságára is. Vannak különleges hagyományok, értékek, melyek a nemzet emlékezetének mindig megújuló örök értékei. Vannak kárpátaljai hírességeink, akik példaként állhatnak az itt élők előtt, akiket követhetnek a helyi fiatalok.

Hiányzik a gyermekek művészeti nevelése, ami egyértelműen megnehezíti a művészet felfedezését, befogadását. A gyerekek csak nagyon ritkán jutnak olyan lehetőséghez, ami közelebb viszi őket a művészethez, színházhoz, népzenehez, néptáncához, nemzeti értékekhez

és megszeretteti velük azt, vagy ráébreszt őket arra, hogy valójában bennük is értékes tehetség lakozik. (Demeter, 2012,161)

Tehetséges diákok részvétele a KMPSZ versenyein

A kárpátaljai magyar közösség kultúrája megőrzése és fejlesztésének bölcsője a magyar iskola. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség megalakulása óta szervezi, ösztönzi és támogatja a pedagógusok azon kezdeményezéseit, amelyek elősegítik a szülőföldjükön tanuló magyar diákok esélyegyenlőségének megteremtését. A tanulmányi versenyek célja a tehetséges tanulók kiválasztása, valamint lehetőséget biztosítani az általános és középiskolás korosztály átlagon felüli adottságokkal, képességekkel rendelkező tanulói számára a megmérettetésre.

A versenyek segítik a szaktanárok tehetséggondozó munkáját, hozzájárulnak a kárpátaljai magyar oktatás színvonalának fejlesztéséhez és eredményeinek bemutatásához.

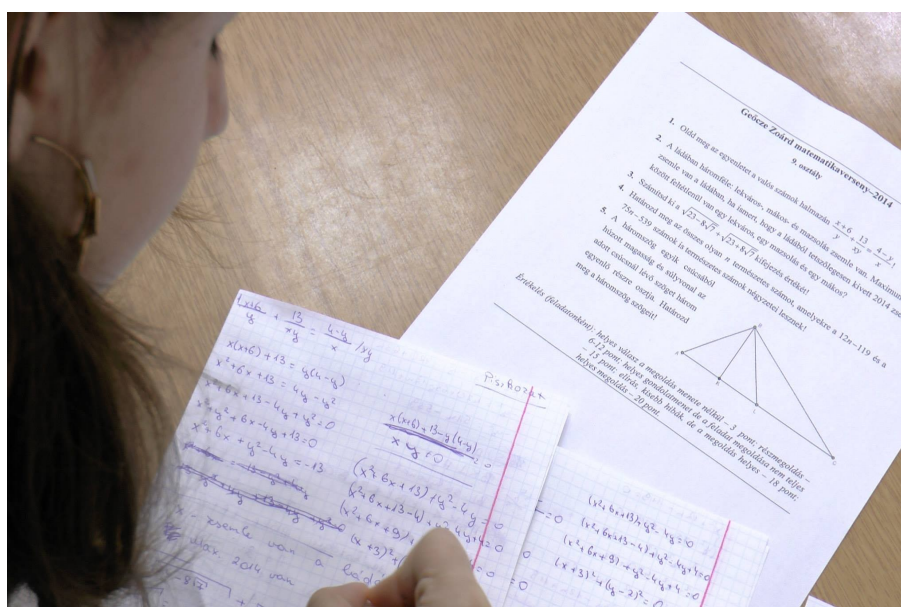
A tanulmányi versenyek a diákokra is nagy hatással vannak, mert nemcsak az iskolában tanított tantárgyakról szólnak, hanem különböző hagyományörző, művészeti versenyek is léteznek. Így lehetőség nyílik számukra megmutatni tudásuk legjavát, azt hogy miben a legjobbak a többi résztvevőhöz képest. Mivel az ukrainai közoktatás által szervezett vetélkedőkön az ukrán nyelv hiányos tudása miatt a magyar iskolákban tanuló gyerekek kevésbé érvényesülnek, ezért a szövetség által szervezett tanulmányi vetélkedők és versenyek lehetővé teszik a diákoknak, hogy egyenlő esélyek mellett mérjék össze tudásukat.

A Pedagógusszövetség megalakulását követően már 1994-ben néhány lelkes pedagógus szervezésében a szervezet lebonyolította első vetélkedőit, többek között az anyanyelvi vetélkedőt, a Terebesi Viktor matematikai emléktversenyt, a Bátyúi Költészetnap szavalóversenyt. A versenyeken legeredményesebb szereplő 938 diáknak magyarországi nyári táborokban biztosítottak lehetőséget: a magyarországi túristvándi Szomszédoló

Olvasótáborban, a lendvai szervezésű Mátyás király honismereti táborban, a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület táboraiban, a bernecebaráti képzőművészeti táborban, Balatonmáriafürdön, Ibrányban, Baktalórántházán, a velencei Pro Recreation Alapítvány Táborában, a Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrumban.

Kialakult egy teljes kárpátaljai magyar iskolákat mozgósító rendszer.

Hagyományos reál és természettudományi vetélkedők: Gordiusz matematika tesztverseny, Zrínyi Ilona matematikaverseny, Terebesi Viktor matematikaverseny, Szedlák Ferenc matematikai emléktverseny, valamint biológia-, informatika-, fizika-, kémia-, földrajzvetélkedő. Humán szakirányú hagyományos vetélkedők is vannak: Kazinczy szépkiejtési verseny, „Édes anyanyelvünk” nyelvhasználati verseny, költészet napi szavalóverseny, Karádi helyesírási verseny, történelemvetélkedő, idegennyelv-vetélkedő, szórványban élő magyar gyerekek szavalóversenye.

Már rendszeressé vált, hogy a kárpátaljai tanulmányi versenyeken győztes tanulók magyarországi versenyeken a Kárpát-medencében élő magyar diákokkal mérik össze tudásukat, ahol szép eredményeket érnek el.

A humán tanulmányi versenyeken eredményesen szereplő diákok mellett a természettudományi tanulmányi versenyek helyezettei is tehetségüknek megfelelően sikeresek, ukrainai és magyarországi főiskolákon, egyetemeken szereznek diplomát. (Demeter, 2012, 161-164)

Tudományos Diákköri Konferencia és Fiatal Kutatók Konferenciája

A Genius Alapítvány tehetséggondozó programjának másik ága a felsőoktatásban tanuló

fiatalokkal való munka. Az alapítvány a felsőoktatásban tanulók számára Tudományos Diákköri Konferenciát és Fiatal Kutatók Konferenciát szervez. Célja, hogy a különböző tudományágak területén kutató doktoranduszok és doktorjelöltek, vagy tanulmányaikat egyetem után is folytatni vágyó fiatalok számára biztosítson előadási lehetőséget, ahol különböző szekciókban zsűrizik az előadókat. (Demeter, 2012, 164)

Zrínyi Ilona Szakkollégium

Azon felsőoktatásban tanuló tehetséges hallgatók, akik jeleskednek a tudományos kutatásban, felvételizhetnek a Zrínyi Ilona Szakkollégiumba.

A Szakkollégiumba a 3-5. évfolyamokon tanuló, PhD tanulmányokra készülő, kiváló eredményeket felmutató hallgatók pályázati úton nyerhetnek felvételt. A magyar nyelvtudás kritérium tanár és diák esetében egyaránt. A Szakkollégiumban a hallgatók jövőbeli tevékenységére előkészítő, a célokhoz alkalmazottan szervezett és megfelelő módszerű képzés folyik tutori foglalkozások és más oktatási módszerek formájában.

A Zrínyi Ilona Szakkollégiumban évente 10 fiatal kutató vesz részt, akiknek munkáját egy-egy tutor, azaz tudományos fokozattal rendelkező szakember segíti. (Demeter, 2012, 164)

Nyári táborok

A nyári időszakban, a tehetségpontokban kifejtett aktivitás alapján, valamint a KMPSZ vetélkedőkön elért jó eredményekért a gyerekek részt vehetnek a különböző, a KMPSZ, a „GENIUS” Alapítvány vagy a Pro Cultura Subcarpathica által szervezett táborok egyikében.

A hazai táborok sorát az angol nyelvű *bibliatábor* nyitotta, melyre első ízben 1994-ben került sor. A tábor programjain részt vehetett bárki, akit egy kicsit is érdekelt az angol nyelv. Arról, hogy mindenki tudását gyarapítva térhessen haza, a jól képzett tanári csapatok gondoskodtak, akik Amerikából, Angliából, Skóciából, Írországból és Magyarországról érkeztek. A hét folyamán a foglalkozásokon a tanárok játékos formában, illetve a drámapedagógia módszereinek alkalmazásával tanulmányozták a Bibliát. A tanulóknak lehetőségük nyílt bibliai történetek szereplőiként értelmezni a történeteket. A sok éneklés felszabadulttá tette a résztvevőket. Nagyon fontos volt, hogy angol anyanyelvű tanárokkal kommunikálhattak.

A következő évben péterfalvi ének - zene-, néptánc- és kézműves táborban, illetve az anyanyelvi Irka táborban is pihenhettek a résztvevők. A táborok nem csupán kellemes időtöltést jelentettek a gyerekek számára, hanem hasznos ismeretekkel, készségekkel is gazdagították őket. Péterfalván minden adott volt ahhoz, hogy fiataljaink ideális, kulturált környezetben tartalmasan töltsék a vakációt. Tisza-part, vidámpark, jól felszerelt sport- és tenispályák várta a népzenei tábor lakóit. A tábor ideje alatt a gyerekek neves magyarországi szakemberek segítségével sajátítják el a néptánc alapjait, valamint elmélyülten megismerkednek egy- egy tájegység táncaival.

Beregszászon a *szórványban élő magyar gyerekek* köthettek mélyebb barátságot a magyar nyelvvel. A tábor fő célja az anyanyelvi nevelés, a magyarságtudat fejlesztése. Az *intenzív nyelvtanulás* az Irka táborban a játékoságon alapult. Zene, tánc, játék - ezek jellemezték és jellemzik a mai napig a tábor életét.

A matematikát kedvelő gyerekek részére Abacus matematikátábort indítottunk. A tábor célja a matematika iránt érdeklődő gyerekek üdültetése, tehetség- gondozása, játszva tanítása, az iskolai tananyagból kimaradt, viszont versenyekhez elengedhetetlen fejezetek áttekintése.

A matematika mellett a természetet kedvelő gyerekeket is szerettek volna bevonni a tábori életbe, ezért 2000-ben megrendezésre került a Természetvédelmi és természetismereti tábor. A tábor célja hagyományainkhoz híven a szórakoztatáson kívül a játszva tanulás, a természet megismertetése és megszerettetése, közelebb hozni a diákokat a hazánkban élő környezethez, megismertetni közvetlen környezetük természeti szépségeit és értékeit.

A *Salánki Jurtatábor* hagyományait követve 2004 nyarán első ízben került megszervezésre Salánkon a *Mikes Kelemen Hagyományőrző Alkotótábor*, mely a képzőművészetek és a kézműves mesterségek irányában kibővített profillal kerül lebonyolításra. Az egyhetes nyaralás során a táborlakók amellet, hogy elmélyíthetik elméleti ismereteiket a magyar történelemből, gyakorlati ismereteket is szerezhetnek: megtanulhatnak lovagolni, íjászkodni. Helyi és magyar- országi szakemberek segítségével elsajátíthatják a honfoglalás kori mesterségek rejtelseit: szövés-fonás, agyagozás, bőrozés, gyöngyfűzés, fafaragás.

A *tiszapéterfalvi tábor népszerűsége miatt megszervezték a Nagyberegi Népzenei és Néptánc Tábor*. Az *iskolákban nem kap megfelelő hangsúlyt a zenei nevelés, illetve a népzenei hagyományok*

ápolása, ezeket a hiányokat is pótolni kívánja a tábor, amellet, hogy a gyerekeknek tartalmas nyári programot kínál.

A nyári program keretein belül tervezett másik esemény a Jankovics Mária Alkotótábor,

mely elsősorban a képzőművészetek, rajz, festészet, illetve kézművesség iránt érdeklődő iskolásokat.

Kárpátalja különböző területéről fiatal, a sport iránt elkötelezett iskolások vehetnek részt a sporttáborban Fonyódon.. A fonyódi sporttábor komoly edzésekkel telik, amelyet helyi elismert edzők tartanak a különböző sportágakból.

Nagy sikernek örvend az Ifjúsági Üzleti Program. Az alapítvány missziója az, hogy végzős középiskolások, ill. főiskolások számára gyakorlatias, a helyi viszonyoknak megfelelő üzleti és vállalkozási ismereteket adjanak át, mindezt az alapvető erkölcsi és etikai normák hangsúlyozásával. A hét folyamán a diákok előadást hallhattak üzleti tervezés, marketing, pénzügyi tervezés, üzleti etika témákban.

A Keresztyén Balázs Olvasótábor 2011-ben valósult meg első alkalommal a Genius Alapítvány és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet együttműködésével, és olyan innovációk megvalósítására adott lehetőséget, melyek tágítják, kreatív tevékenységgé változtatták az olvasás folyamatát. A tábor folyamán az olvasásra mint aktív, kulturális identitást és világszemléletet alakító kommunikáció típusra helyezik a hangsúlyt. (Demeter, 2012,165-171)

III. Egyénekhez köthető tehetséggondozás

1) Vidnyánszky Éva - Ficseri Gyermekstúdió

1993-ban *Vidnyánszky Éva* megalapította a Beregszászi Illyés Gyula Nemzeti Színház Ficseri Gyermekstúdióját. A gyermekstúdió máig is működik Vidnyánszky Éva vezetésével. Az elmúlt húsz év alatt a stúdió tagjai közül olyan remek színészek kerültek ki, mint a mezővári születésű, Prima Primissima díjas Józán László, a Vígszínház társulatának színésze, vagy Serbán Attila, aki a Madách Színház oszlopos tagja. Vidnyánszky Éva tehetséges neveltjei közül ma már nagyon sokan, például a színészházaspár Trill Zsolt és Szűcs Nelli, a Nemzeti Színház, illetve a debreceni színház művészei. Fia, Vidnyánszky Attila a Nemzeti Színház igazgatója.

2) A Beregszászi Magyar Gimnázium tanárainak egyéni programjai:

- Balázs Borbála
- Györffy István
- Homa György

Balázs Borbála matematikából tart külön foglalkozásokat a tehetséges diákok számára a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban. Tanulói rendszeresen részt vesznek Kárpátalja valamennyi matematikavetélkedőjén. Ezeken a tanulmányi versenyek mindig kiválóan teljesítenek, így már több diákja is részt vett az ukrainai országos matematikavetélkedőkön is.

Györffy István fizika szakkört tart a fizikából tehetséges diákok számára. Tanítványai közül sokan választották életpályájuknak a fizika tanulmányozását, kutatását, vagy tanítását. Diákjai mindig részt vettek a kárpátaljai vetélkedőkön, ahonnan az országos ukrainai versenyekre is továbbjutottak, ahol szintén helyezést értek el. Tanítványai mindig sikeresen felvételiztek Ukrajna és Magyarország egyetemeire, főiskoláira, és tudományos fokozatot is szereztek fizikából.

Homa György a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban oktat informatikát. Számos egyéni foglalkozást tart azon diákok számára, akik elmélyültebben szeretnék foglalkozni az informatikával. Számos diákja részt vehetett és kiválóan teljesített az ukrainai országos informatika vetélkedőkön. Diákjai sikeresen felvételt nyernek a magyarországi és az ukrainai felsőoktatási intézményekbe egyaránt. Egyik tanítványa az ELTE-n tanul, egy a műszaki egyetemen, ketten a Debreceni Egyetemen tanulnak programozó matematikusként, s többen az Ungvári Állami Egyetem programozó informatikus szakán. 2012-ben ő lett az év tanára a Beregszászi Magyar Gimnáziumban.

IV. Empirikus vizsgálat

Saját kutatásomhoz 4. osztályos készség- és képességmérés tesztet végeztem el. Eddig a felmérést három iskolában készítettem el Beregszász városában.

A negyedik évfolyamra vonatkozóan az alapkészségek és –képességek mérésére alkalmas tesztanyagokat a magyarországi Oktatási Hivatal a honlapján közzéteszi, és azok szabadon felhasználhatóak. Mivel az értékeléshez szükséges szoftveralkalmazás számomra nem érhető el, ezért az említett honlapon megtalálható pontrendszert figyelembe véve önállóan értékeltem.

A tesztfüzetben különböző területeket vizsgáló feladatok vannak:

- 1) Elemi olvasáskészség
- 2) Elemi számolási készség
- 3) Elemi gondolkodási készség
- 4) Íráskészség

A felsorolt készségeknek különböző elsajátítási szintjei vannak:

- 1) Előkészítő
- 2) Kezdő
- 3) Haladó
- 4) Befejező
- 5) Optimista

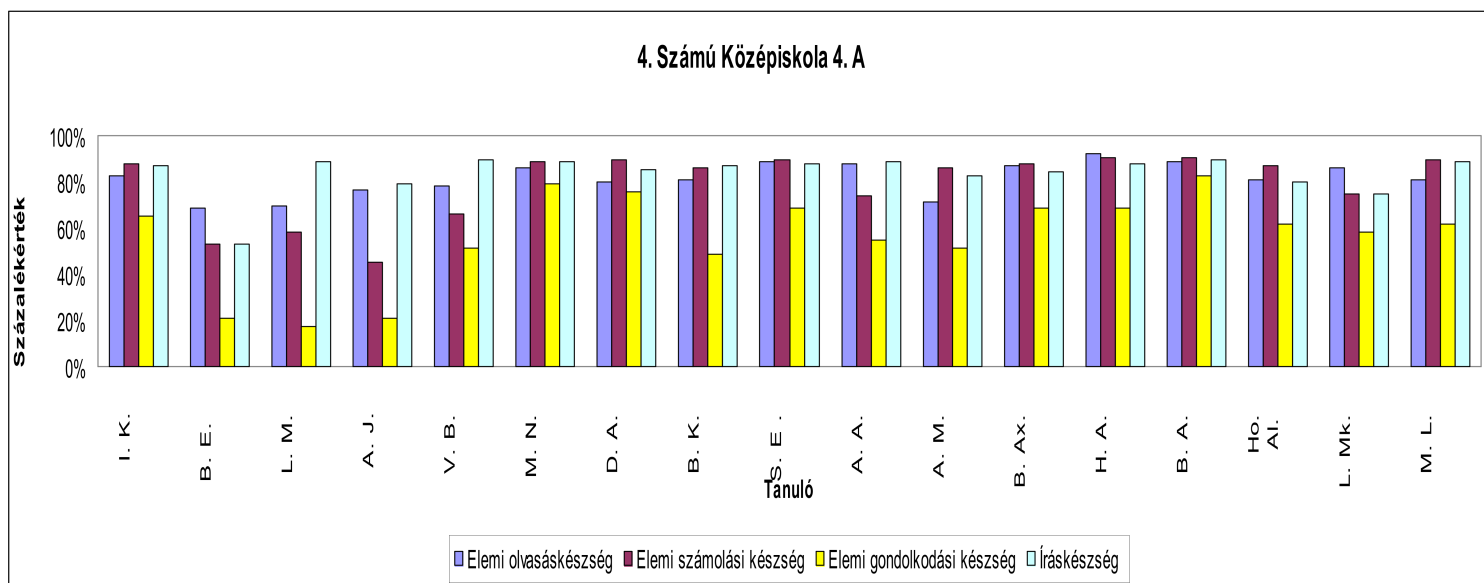
A Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolában két negyedik osztály van. A felmérést mindkettőben elvégeztem.

A 4. A osztályban 17 gyerek töltötte ki a tesztfüzetet. A legjobb eredmények az íráskészség vizsgálatánál születtek. Százalékokban kifejezve: 84%. Ezt követi az elemi olvasás készség: 82%. A harmadik helyen átlagosan az elemi számolási készség áll: 79%. A legkevesebb pontot elemi gondolkodási készségből sikerült szerezni: átlagosan 15 pont, azaz 56%.

Elsajátítási szintek

Az eredményeket a mellékelt ábra mutatja be. A gyermek személyi jogainak érdekében monogramokat tüntetek fel a tanulók nevei helyett.

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
I. K.	Befejező	Haladó	Befejező
B. E.	Kezdő	Előkészítő	Előkészítő
L. M.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
A. J.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
V. B.	Haladó	Előkészítő	Haladó
M. N.	Befejező	Haladó	Optimális
D. A.	Befejező	Befejező	Optimális
B. K.	Befejező	Haladó	Kezdő
S. E.	Befejező	Haladó	Befejező
A. A	Befejező	Előkészítő	Haladó
A. M.	Halad	Befejező	Haladó
B. Ax-	Befejező	Befejező	Befejező
H. A.	Optimális	Optimális	Befejező
B. A.	Befejező	Optimális	Optimális
Ho. Al.	Befejező	Haladó	Befejező
L. Mk.	Befejező	Előkészítő	Előkészítő
M. L.	Befejező	Optimális	Befejező

2. ábra

A matematikai rész hat különböző feladatból tevődik össze:

- 1) Számírás
- 2) Mértékegységváltás
- 3) Összeadás
- 4) Kivonás
- 5) Szorzás
- 6) Osztás

A számírás javításánál két szempontot kellett figyelembe venni:

- 1) a betűvel megadott számok számjegyekkel történő leírása
- 2) a számjegyek az adott minta alapján helyi értéknek megfelelően történő leírása.

Ez a feladat általában nem okozott gondot a 4. A osztály tanulóinak.

A második feladta a mértékegységváltás volt. Ez a feladta okozta a legnagyobb gondot az tanulóknak. Az ukrainai iskolák programtervében nem szerepel a hektoliter, a centiliter.

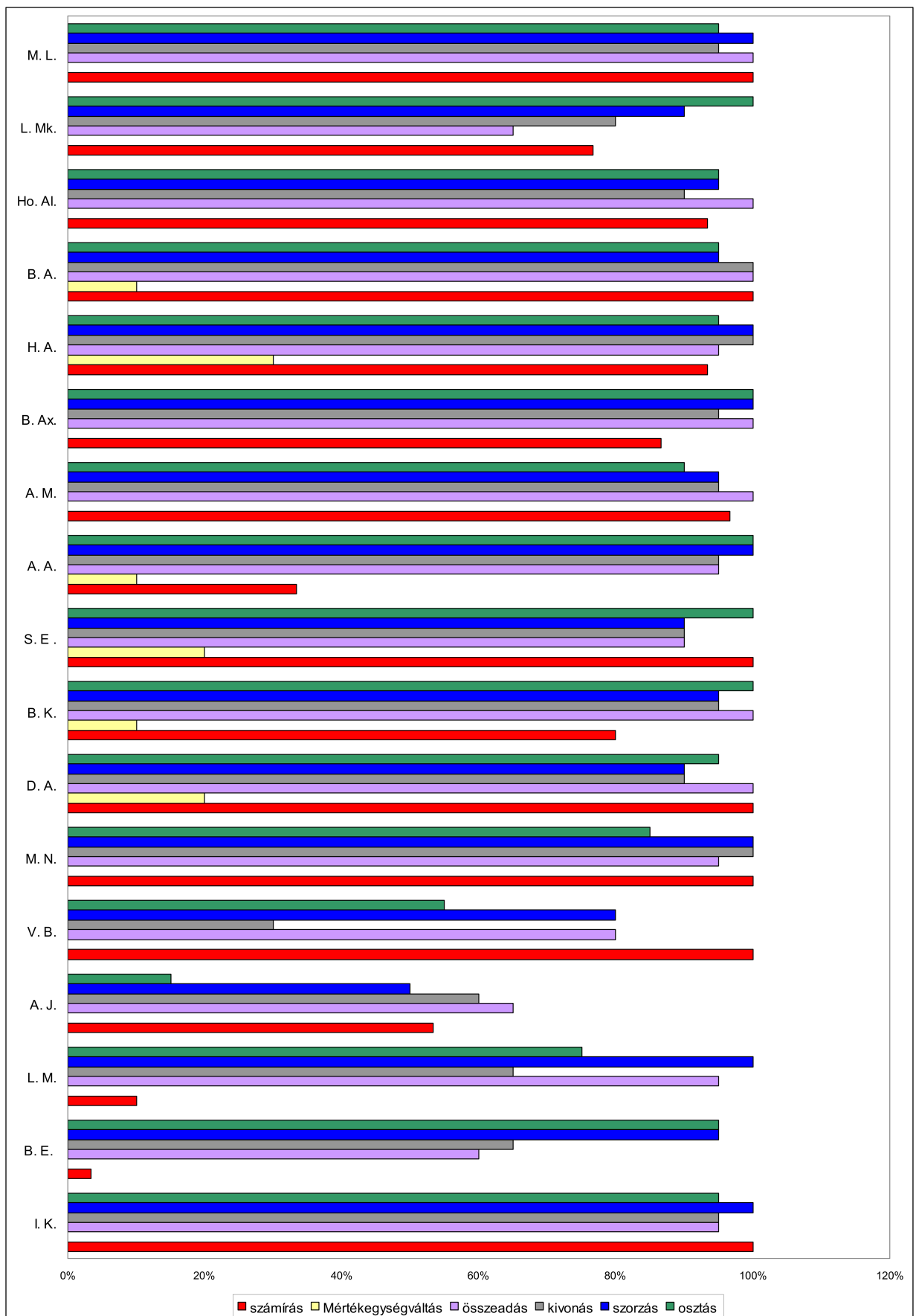
Az összeadás könnyűnek bizonyult.

A kivonás sem jelentett nagyobb gondot.

Sok tanuló legjobban a szorzási és osztási feladatokat végezték el a legjobb eredménnyel, ugyanis az iskolában jelenleg ezekkel a műveletekkel foglalkoznak a legtöbbet.

A legmagasabb pontszámokat szorzásból kapták a 4. a osztály tanulói, átlagosan 93 %. Összeadás – átlagosan 90 %, osztás-87 %, kivonás – 85 %, számírás- 78 %. Leggyengébben mértékegységváltásból teljesítettek a tanulók. Átlagosan mindössze 6 %.

A 4. A osztály eredményei matematikából a következő ábrán tekinthető meg:

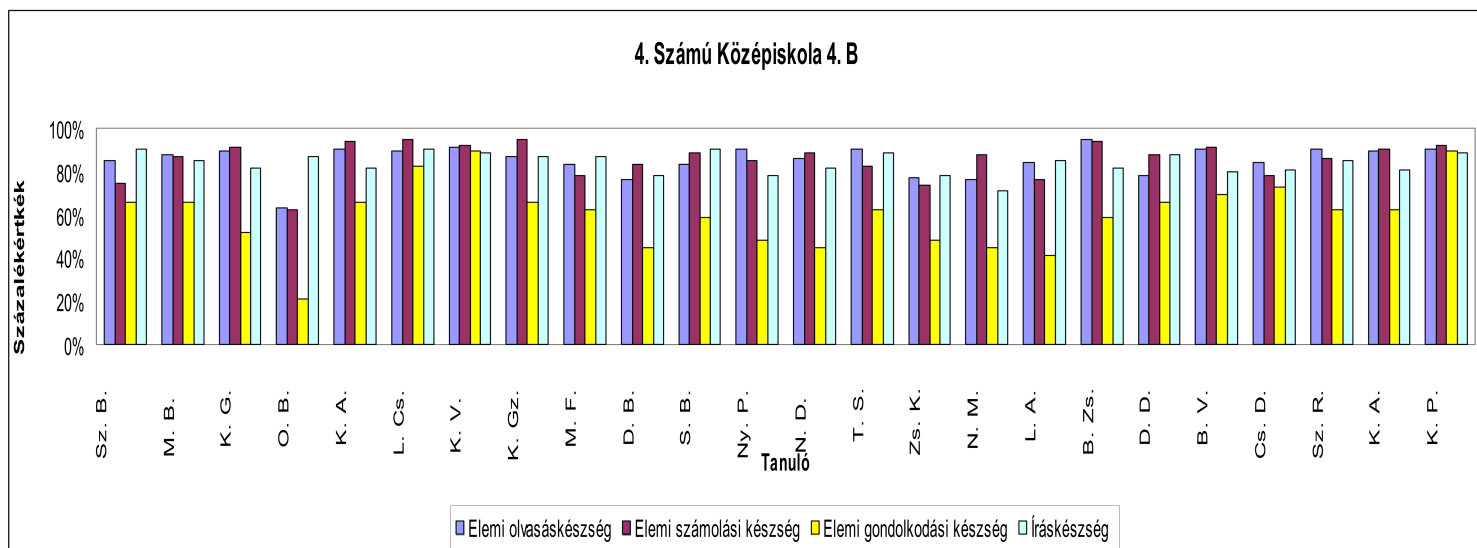

3. ábra

A Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztályban 24 gyerek tanul. A felméréskor mindegyik tanuló jelen volt A legjobb eredményeket elemi számolási készségből érték el, átlagban 86%. Ebben a számításban figyelembe van véve az mind a hat matematikai feladat. A későbbiekben a matematika feladatonként is van értékelve. Ezt követi az elemi olvasás készség: 85%. Harmadik helyen az íráskészség áll: 84 %. Ebben az osztályban szintén elemi gondolkodáskészségből lettek a leggyengébb eredmények: csupán 60%.

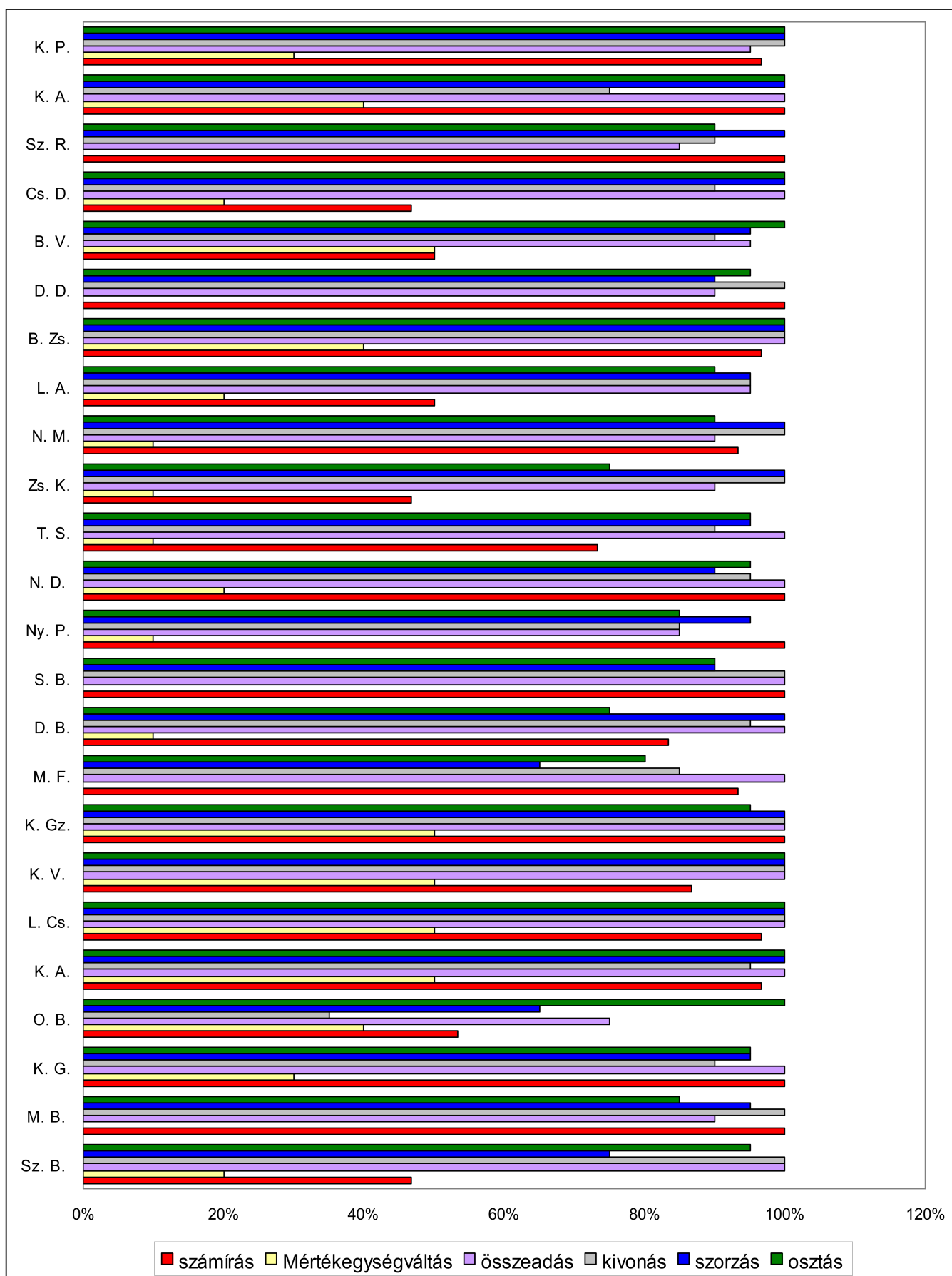
Elsajátítási szintek:

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
Sz. B.	Befejező	Előkészítő	Befejező
M. B.	Befejező	Haladó	Befejező
K. G.	Befejező	Befejező	Haladó
O. B.	Kezdő	Előkészítő	Előkészítő
L. A.	Optimális	Befejező	Befejező
L. Cs.	Befejező	Optimális	Optimális
K. V.	Optimális	Optimális	Optimális
K. Gz.	Befejező	Optimális	Befejező
M. F.	Befejező	Előkészítő	Befejező
D. B.	Haladó	Befejező	Kezdő
S. B.	Befejező	Haladó	Haladó
Ny. P.	Optimális	Haladó	Kezdő
N. D.	Befejező	Haladó	Kezdő
T. S.	Optimális	Haladó	Befejező
Zs. K.	Haladó	Előkészítő	Kezdő
N. M.	Haladó	Haladó	Kezdő
L. A.	Befejező	Előkészítő	Kezdő
B. Zs.	Optimális	Befejező	Haladó
D. D.	Haladó	Haladó	Befejező
B. V.	Optimális	Befejező	Befejező
Cs. D.	Befejező	Előkészítő	Optimális
Sz. R.	Optimális	Haladó	Befejező
K. A.	Befejező	Befejező	Befejező
K. P.	Optimális	Befejező	Optimális

4. ábra

A 4. b osztály tanulói jól teljesítettek matematikából. Az osztály legeredményesebben az összeadást oldotta meg, átlagosan 95%. Ezt követi a szorzás, tanulók átlagosan 94 %-ban teljesítettek. Az osztás eredménye átlagosan 93 %, a kivonás 92 %. A számírás teljesítése átlagosan 84 %. Néhány gyerek nem volt tisztában a helyi érték fogalmával. A leggyengébb eredmény, hasonlóan a 4. a osztályhoz, a mértékegységváltás feladatból született, átlagosan mindössze 23 %. Ez valószínűleg amiatt történt, hogy egyes mértékegységeket nem ismertek a tanulók, ugyanis például a centiliter és a hektoliter nem szerepel az 4. osztályos ukrainai tantervben.

5. ábra

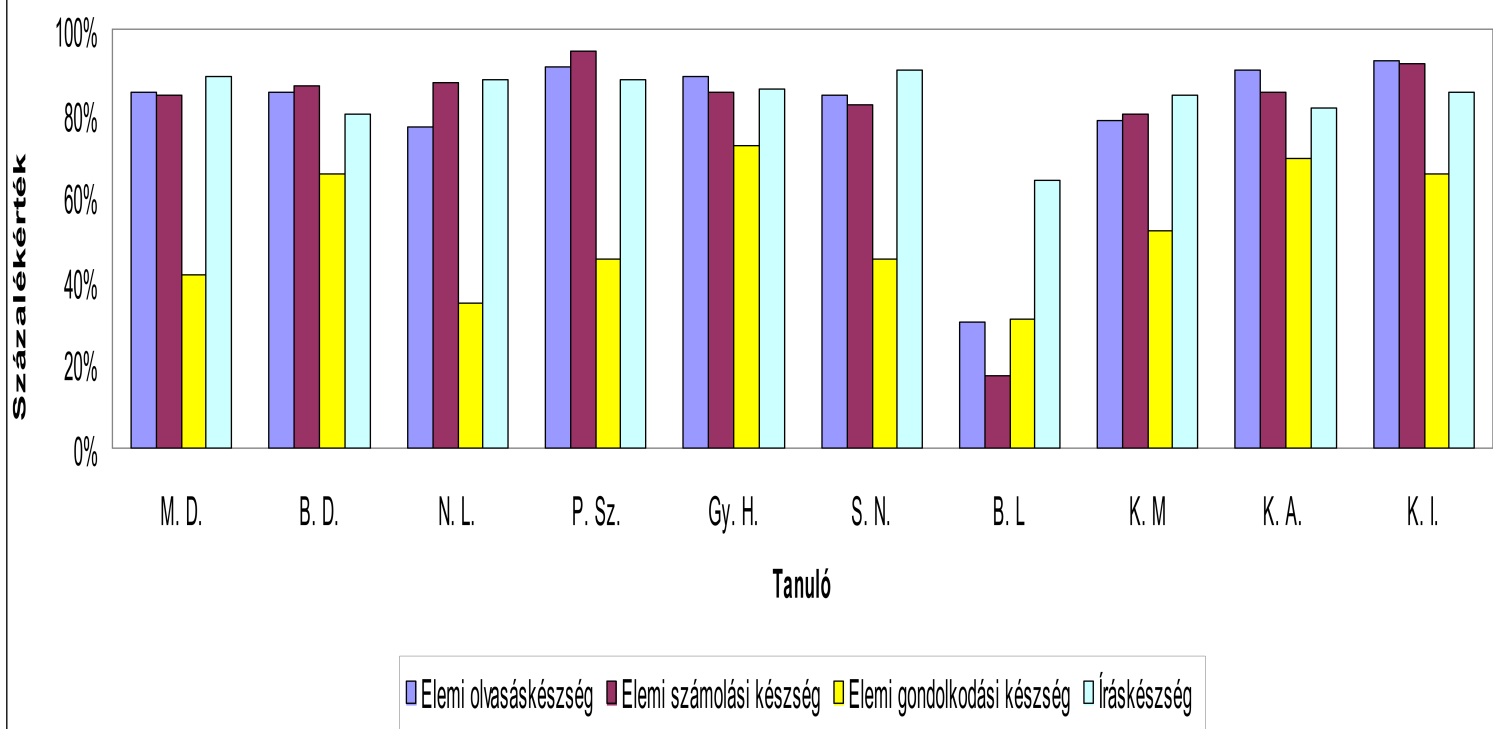
A Beregszászi 3. Számú Zrínyi Ilona Középiskolában két negyedik osztály található, az egyik magyar, a másik ukrán tannyelvű. A felmérést a magyar tannyelvű osztályban végeztem el.

Ebben az osztályban 11 gyermek tanul. A felmérés idején 10 volt jelen. A tanulók íráskészségből teljesítettek a legjobban, az eredmény átlagosan 84%. Második helyen az elemi olvasáskészség áll, 80%. Ezt követi az elemi számolási készség: 79 %. A tanulók az elemi gondolkodási képesség feladatainál teljesítettek a leggyengébben: 52%. Az osztályban van egy kislány, akinek nem sikerült elsajátítani az írás- és olvasáskészséget. Az ő eredményei nagyban gyengítik az osztály átlagát.

Elsajátítási szintek:

Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
M. D.	Befejező	Kezdő	Kezdő
B. D.	Befejező	Haladó	Befejező
N. L.	Haladó	Haladó	Előkészítő
P. Sz.	Optimális	Optimális	Kezdő
Gy. H.	Befejező	Haladó	Optimális
S. N.	Befejező	Kezdő	Kezdő
B. L.	Előkészítő	Előkészítő	Előkészítő
K. M.	Haladó	Kezdő	Haladó
K. A.	Optimális	Haladó	Befejező
K. I.	Optimális	Befejező	Befejező

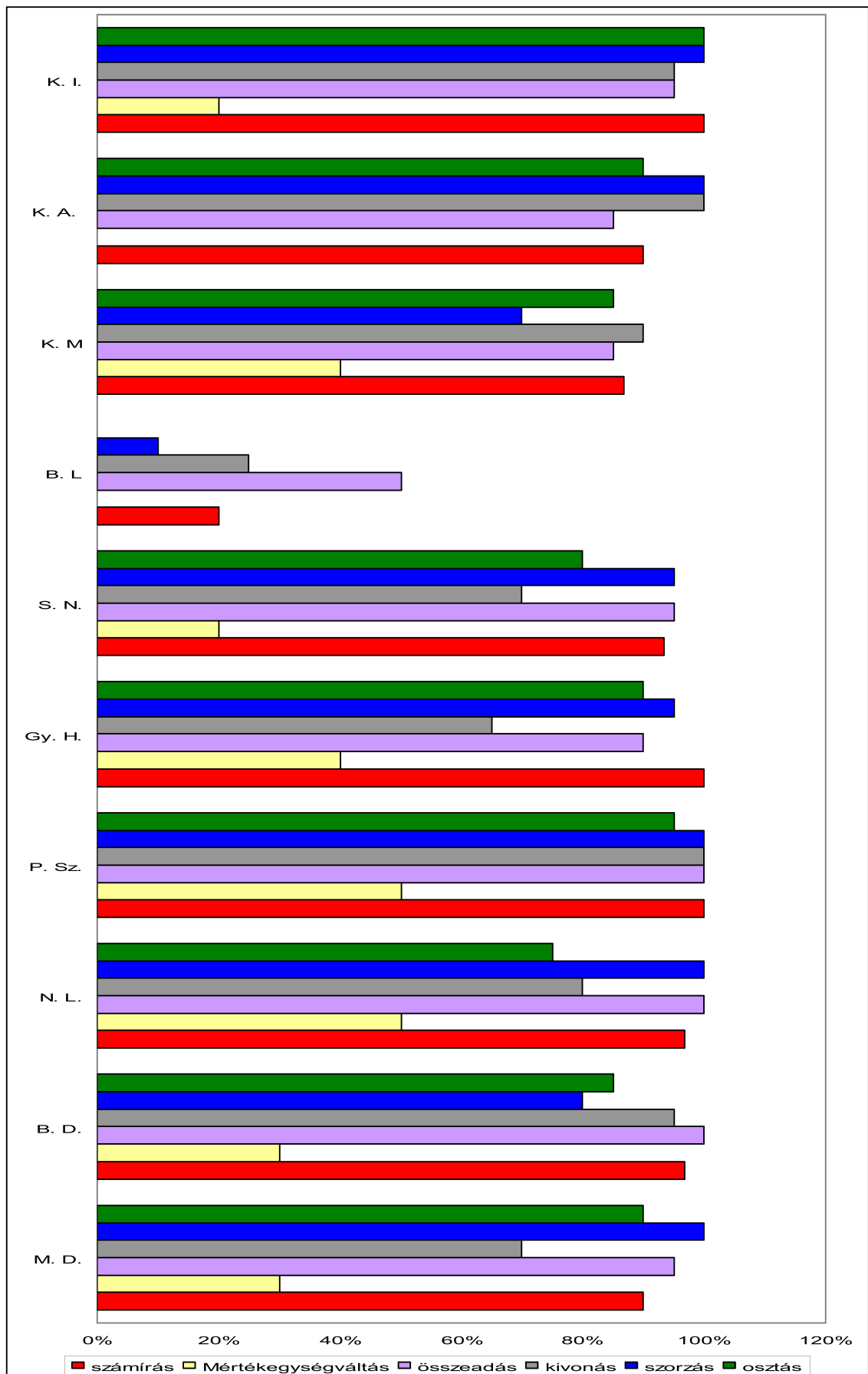
3. Számú Középiskola 4.

6. ábra

A Beregszászi 3. Számú Zrínyi Ilona középiskolában a összeadásból teljesítettek a legjobban, átlagosan 90%. Ezt követi a számírás, átlagosan 87%-kal. Ez eltért a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskolától. A 4. számú iskola mindkét negyedik osztálya jobban teljesített matematikából, azonban a számírást a 3. számú középiskola tanulói tudták jobban. A szorzást átlagosan 85%-ra teljesítették, a kivonást és az osztást egyformán 79 %-ra. Hasonlóan a Kossuth Lajos Középiskolához itt a mértékegységváltás okozta a legtöbb gondot. Azonban jobban teljesítettek a fent említett iskolánál. Átlagosan 28 %.

Az eredményeket a 7. számú ábra szemlélteti:

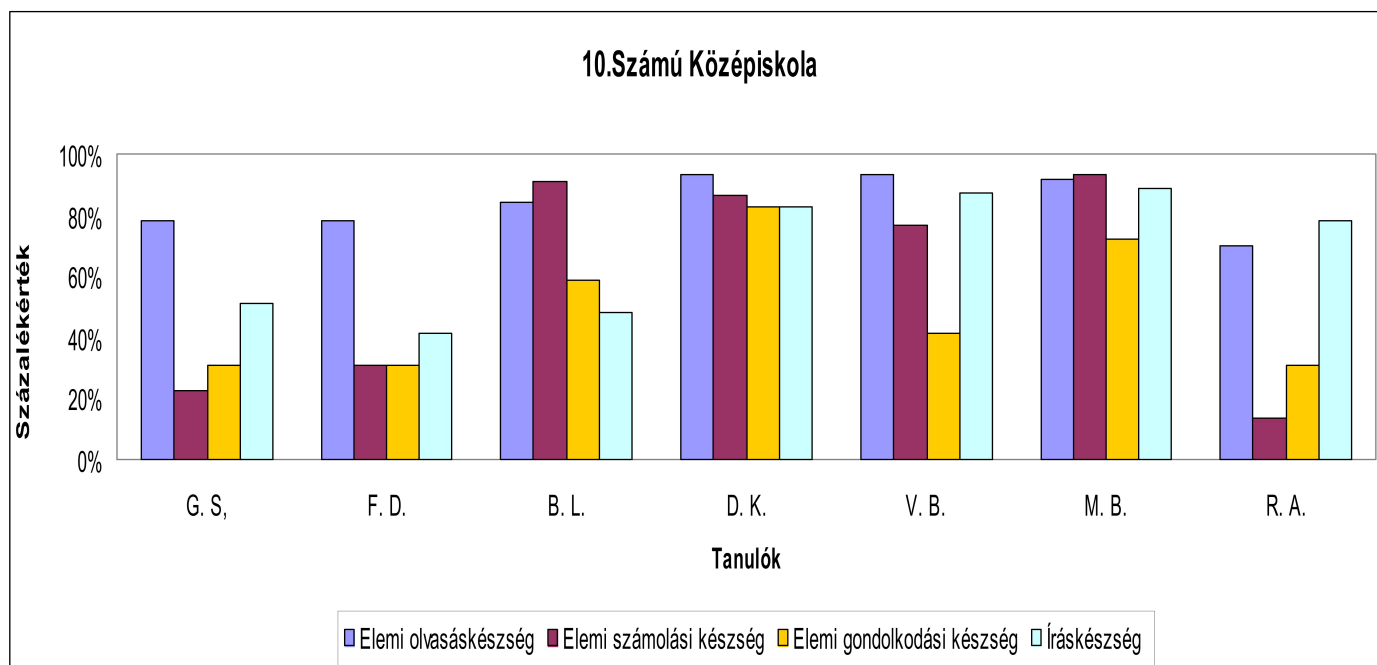
7. ábra

A Beregszászi 10. Számú Középiskola szintén két tannyelvű oktatási intézmény. Két negyedik osztály van. Az egyikben magyar nyelven, a másikban orosz nyelven történik az oktatás. A felmérést a magyar tannyelvű osztályban végeztem. Az osztályok kis létszámúak, mindössze 12 gyerek tanul a negyedikben. A felmérés napján a hiányzók száma 5 volt. A tanítónő jelezte, hogy két gyerek a hátrányos családi helyzete miatt stabilan hiányzik.

A tanulók átlagosan elemi olvasáskészségből teljesítettek a legjobban: 84%. Ezt követi az íráskészség: 68%. Harmadik helyen az elemi számolási készség áll: 59%. Leggyengébben ebben az iskolában szintén elemi gondolkodási képességből teljesítettek, átlagosan mindössze 50%.

Elsajátítási szintek:

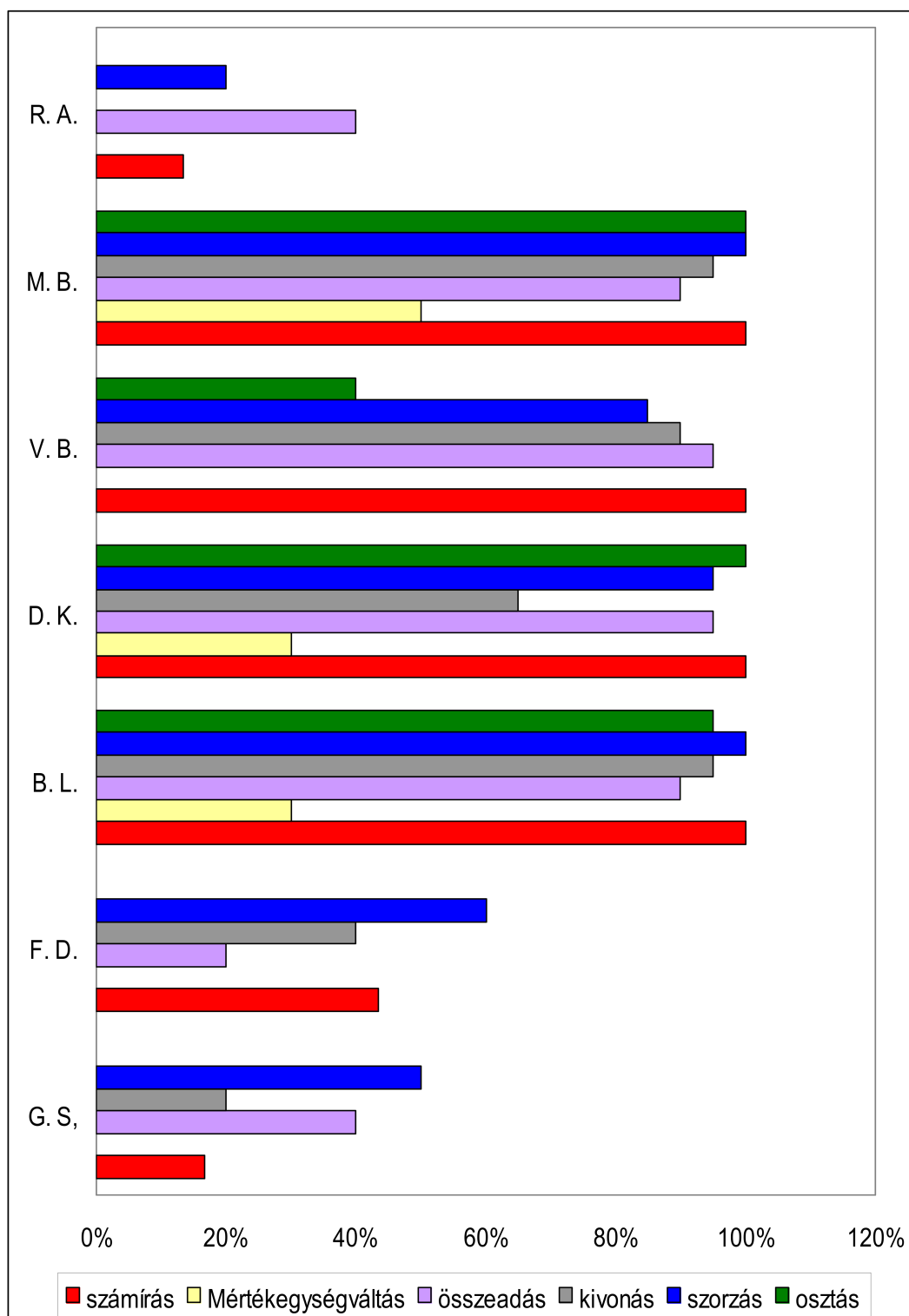
Tanuló	Elemi olvasási készség	Elemi számolási készség	Elemi gondolkodási készség
G. S.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
F. D.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő
B. L.	Befejező	Befejező	Haladó
D. K.	Optimális	Haladó	Optimális
V. B.	Optimális	Előkészítő	Kezdő
M. B.	Optimális	Befejező	Optimális
R. A.	Haladó	Előkészítő	Előkészítő

8. ábra

A Beregszászi 10. Számú Középiskola teljesített matematikából a leggyengébben az eddig vizsgált iskolák között. Van két tanuló, aki egyáltalán nincs tisztában az alapvető

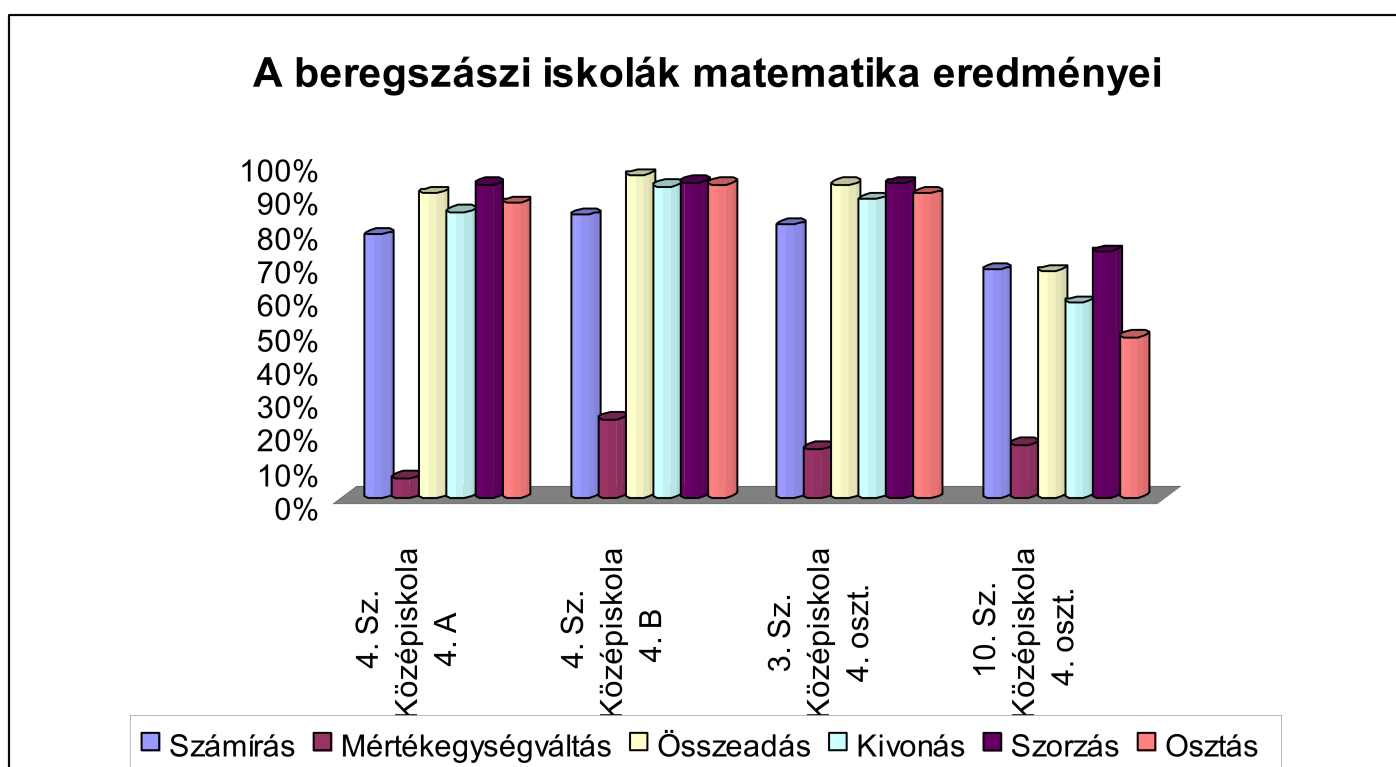
műveletek kiszámításával. Legjobb eredményeket a szorzásból érték el, ez átlagosan 73 %. Ez jóval gyengébb eredmény az eddigi iskolákhoz mérve. Számítás-68 %, összeadás- átlagosan 67 %, szorzás- 73 %, kivonás-58%, osztás – 48 %, mértékegységváltás – 16 %.

9. ábra

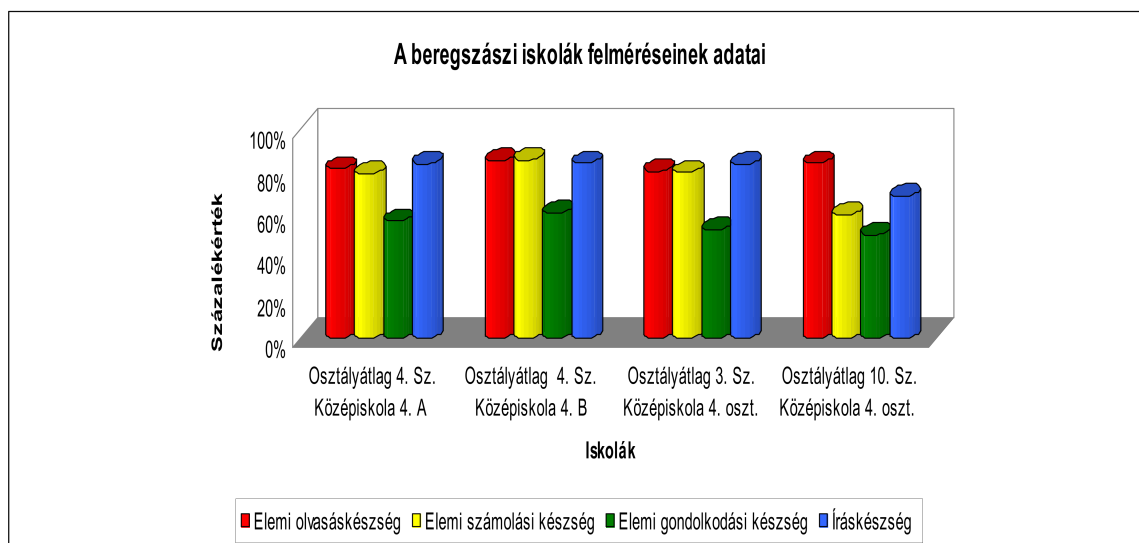
A diagramból látható, hogy az eddig felmért iskolák közül átlagosan a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztálya teljesített a legjobban matematikából.

Számírásból legjobban a Beregszászi 4. Számú Középiskola 4. b osztálya teljesített. A mértékegység váltási feladatot a Beregszászi 3. Számú Középiskola 4. osztályos tanulói oldották meg a leghelyesebben. Összeadásból, kivonásból és osztásból szintén a Beregszászi 4. Számú Középiskola 4. b osztálya teljesített a legjobban. A szorzást egyaránt jól elvégezte a 4. számú középiskola 4. a és 4. b osztálya, valamint a 3. számú középiskola. A leggyengébben mindegyik matematikai feladatból a Beregszászi 10. Számú Középiskola teljesített. A mértékegységváltás kivételével minden feladattal lemaradtak a többi iskolával szemben.

10. ábra

Az eddigi felmérések alapján a Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola 4. B osztálya teljesített a legkiemelkedőbben.

11. ábra

Az eddigi vizsgálatot szeretném kibővíteni. A közeljövőben ellátogatok a Beregszászi 6. Számú Általános Iskola 4. osztályába, valamint elvégzem a felmérést a Beregszászi 9. Számú Általános Iskola 4. osztályában is. A későbbiekben szeretném kiterjeszteni ezt a tanulmányozást az ukrán és orosz tannyelvű iskolákra is. Fel szeretném térképezni az ukrán és orosz oktatásban részt vevő magyar anyanyelvű gyerekek készség- és képességszintjét is. Ezt követően össze kívánom hasonlítani a Kárpátalján tanuló gyermekek tudásszintjét a magyarországi oktatásban részt vevő iskolások tudásszintjével.

Felhasznált irodalom

- 1) Demeter József: A Kárpát-medencei tehetséggondozás jó gyakorlatai, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest 2012
- 2) Czeizel Endre: Az érték bennünk van, Gondolat, Budapest, 1984
- 3) Franz J. Mönks - Irene H. Ypenburg: Ha tehetséges a gyerek..., Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest 2011
- 4) Mező Ferenc Mező Katalin: Tehetség határok nélkül, Kocka Kör, Debrecen, 2008
- 5) Turmezeyné dr. Heller Erika: A tehetséggondozás lehetőségei a kooperatív tanulásban, Didakt Kiadó, Debrecen, 2011
- 6) Franz J. Mönks- Alphons M. P. Knoers: Fejlődéslélektan, FITT IMAGE-Ego School, Budapest, 1998.